

Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed
Wetenschappelijke Instelling van de Vlaamse Gemeenschap
Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
Phoenixgebouw Koning Albert II-Laan 19 bus 5
B-1210 Brussel

Intern Rapport

Archeologische opvolging van de aardgasvervoerleiding DN200 Wuustwezel – Hoogstraten / DN250 Wuustwezel

Terreinwerk	Raf TROMMELMANS Kaat DE LANGHE
Rapportage	Raf TROMMELMANS
Begeleiding & Eindredactie	Rica ANNAERT Sofie DEBRUYNE

Inleiding

In het kader van de aanleg van de aardgasvervoerleiding in Loenhout door de nv Fluxys, werd door het agentschap RO Vlaanderen een archeologische begeleiding van de werken geadviseerd op basis van het Decreet houdende bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 1993, gewijzigd bij decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 7 juni 2006. Daarvoor werden twee archeologen aangeworven, Raf Trommelmans en Kaat De Langhe. De wetenschappelijke begeleiding werd verzorgd door Rica Annaert en Sofie Debruyne van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE). Het traject had een totale lengte van 1.7 km. Het aanleggen van een aardgasleiding gaat immers gepaard met vrij veel grondverzet, wat mogelijke sporen in de bodem vernietigt.

Dankwoord

Dit onderzoek zou niet mogelijk geweest zijn zonder de medewerking van de nv Fluxys, Fabricom GTI, dat instond voor de uitvoering en coördinatie van de werken, het aannemersbedrijf Gebroeders Cooremans dat het afgraven deed, het agentschap RO Vlaanderen en het VIOE (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed) voor het geleverde werkmateriaal en de wetenschappelijke begeleiding, specifiek Rica Annaert en Sofie De Bruyne.

Archeologische Begeleiding

Het begeleiden van het traject bestond uit het opvolgen van de werken. Het grote verschil met andere vormen van archeologische opgravingen was dat de kranen niet in dienst stonden van de archeoloog, maar in dienst van de opdrachtgever en bijkomend een aanzienlijke werkdruk omdat de tijd beperkt was. Alle archeologische registratie en opgravingen die gebeurden staan met andere woorden grotendeels los van de vorderingen van de werken. Terwijl de archeoloog registreerde, gingen de kranen gewoon door met het afgraven van het terrein. Er kan gevraagd worden om een uitstel van 5 dagen indien het nodig is om een bepaalde zone te vrijwaren van verdere versterking, maar tijdsdruk is hoedanook een belangrijke factor bij dit type van opgraving.

Methodologie

Wegens de snelle start van het project is het onderzoek beperkt gebleven tot het begeleiden van de afgravingswerken en als de mogelijkheid zich voordeed, het aflopen van het terrein om zones te ontdekken die archeologisch interessant zijn. Over het hele traject was de begroeiing verwijderd en de bodem gefreesd. Hierdoor wordt materiaal dat normaal begraven zit in de bodem mogelijk zichtbaar.

Werkwijze

De werken werden uitgevoerd in 4 fasen. Een eerste fase hield de afgraving van de teelaarde in over een breedte van 25 m, 12,5 m langs weerszijden van de aan te leggen leiding. Deze A-sleuf werd getrokken over de hele af te leggen afstand. In het geval van Loenhout was dit ongeveer 1,7 km. De aarde werd aan de zijkant van de sleuf gedeponeerde. Bij het afgraven werden twee kranen ingezet die samen zo'n 500m per dag aflegden. In een tweede fase werd een klein deel van de A-sleuf verdiept, de zogenaamde "B-sleuf". Deze sleuf lag, afhankelijk van de bodem, tussen de 20 en de 30 cm dieper dan de voorgaande en was ongeveer 5 meter breed, 2.5 m aan weerszijden van de toekomstige leiding. De grond die hieruit afkomstig was, werd gescheiden van de teelaarde gehouden. In een derde fase werd de bodem voorzien van drainagebuizen om het grondwaterpeil aanzienlijk te doen dalen, zodat in de vierde fase de laatste sleuf (de "C-sleuf") kon getrokken worden zonder inspoelend water. Bij het graven van het kanaal voor de drainagebuizen werd het vlak van zowel de A-sleuf en de B-sleuf als de toekomstige C-sleuf aanzienlijk verstoord door passerend werfverkeer en de machine die draineringbuizen plaatste. Het was dus wenselijk voor de archeoloog om alle registratie af te werken vooraleer de derde fase werd aangevat.

Beperkingen

De opgravingswijze was op zich een belangrijke beperkende factor voor de archeoloog, aangezien de kranen niet ter beschikking stonden van de archeoloog zelf, was er ook geen onmiddellijke controle over. Er was indien nodig wel een kraan ter beschikking van Fluxys om grotere oppervlakten sneller bloot te kunnen leggen, of om kleine uitbreidingen te maken aan de B-sleuf.

Bij het afgraven van zowel de teelaarde (A-sleuf) als de diepere B-sleuf werd geen rekening gehouden met het ideale archeologische vlak. In de praktijk kwam het erop neer dat de A-sleuf vaak niet diep genoeg ging om archeologische sporen waar te nemen, en de B-sleuf ging vaak al te diep en werden mogelijke sporen weggegraven. In het geval van Loenhout was de A-sleuf inderdaad vaak niet diep genoeg en zaten er bovenop de moederbodem nog zeer grote stukken resterende teelaarde wat de leesbaarheid van de bodem aanzienlijk bemoeilijkte. De B-sleuf zat op dit traject op een betere diepte, maar jammer genoeg over grote delen verstoord.

De bodem, landschap en vegetatie

Het hele traject bevond zich in droge tot matig natte zandige podzolbodems waar vrij laat aan heideontginning is gedaan. Mogelijk werden bij deze ontginning ook al een heel aantal archeologische sporen vernietigd.

Het landschap werd overheerst door een akkerland met gewassen

Resultaten

Kort samengevat werden over het hele traject geen archeologisch noemenswaardige sporen aangetroffen, niet tijdens de beperkte prospectie van het terrein voorafgaand aan de graafwerken en niet tijdens de werken zelf. Enkele kuilen werden waargenomen alsook een aantal paalgaten, maar over het hele traject werd geen materiaal gevonden. Zonder materiaal is het onmogelijk om de kuilen en paalgaten te dateren. Bovendien kan gesteld worden dat alle paalgaten van een recente tot zeer recente aard waren. De vulling was steeds een mengeling van de huidige teelaarde met de moederbodem, waren zeer scherp afgelijnd in de bodem en vormden geen patronen die koppelbaar zijn aan gekende oudere structuren.

Ook moet vermeld worden dat het traject voor het grootste deel (ongeveer 1,3 km) verstoord werd door een bestaande leiding. Op het gemaakte plan¹ is de vermoedelijke verstoring door die leiding aangegeven. Deze oudere leiding werd volgens hetzelfde proces aangelegd als de nieuwe, er werd een A, B en C-sleuf gegraven met dezelfde afmetingen als nu. Gezien de ligging van de oude leiding, verstoort de A-sleuf van toen een zeer groot deel van de huidige A-sleuf. Dit was ook op het terrein duidelijk zichtbaar. Een rechte lijn doorsneed het A-vlak parallel met de oude leiding op ongeveer de afstand die op de afbeelding wordt voorgesteld.

In één zone² was het zicht op archeologische sporen onmogelijk door de aanwezigheid van een oudere akkerlaag. Samen met de recente teelaarde vormde zich een 80 cm dik pakket zodat bij het uitgraven van de A-sleuf geen enkel zicht was op de moederbodem. Hoewel er over het hele traject geen noemenswaardige sporen of materiaal aangetroffen werd, kan er over deze zone geen archeologisch uitsluitsel gegeven worden en dus niet als "archeologisch leeg" beschouwd worden.

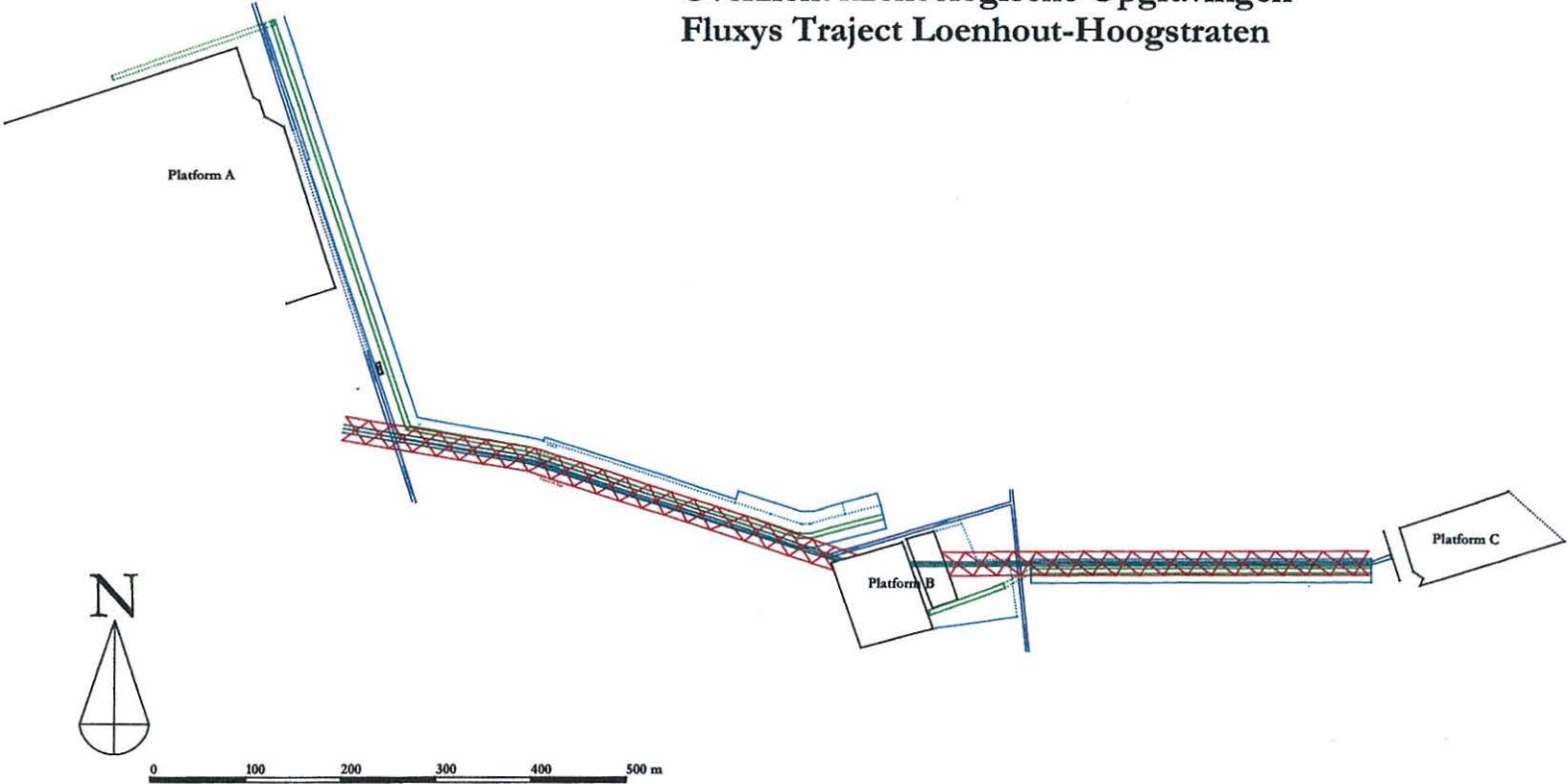
Besluit

De begeleiding van het aardgasleidingtraject Loenhout leverde geen bijkomende archeologische informatie op voor de regio. Desalniettemin was het begeleiden van deze trajecten een belangrijke kans om archeologische sporen te ontdekken en vrijwaren totale vergetelheid door vernietiging zonder registratie.

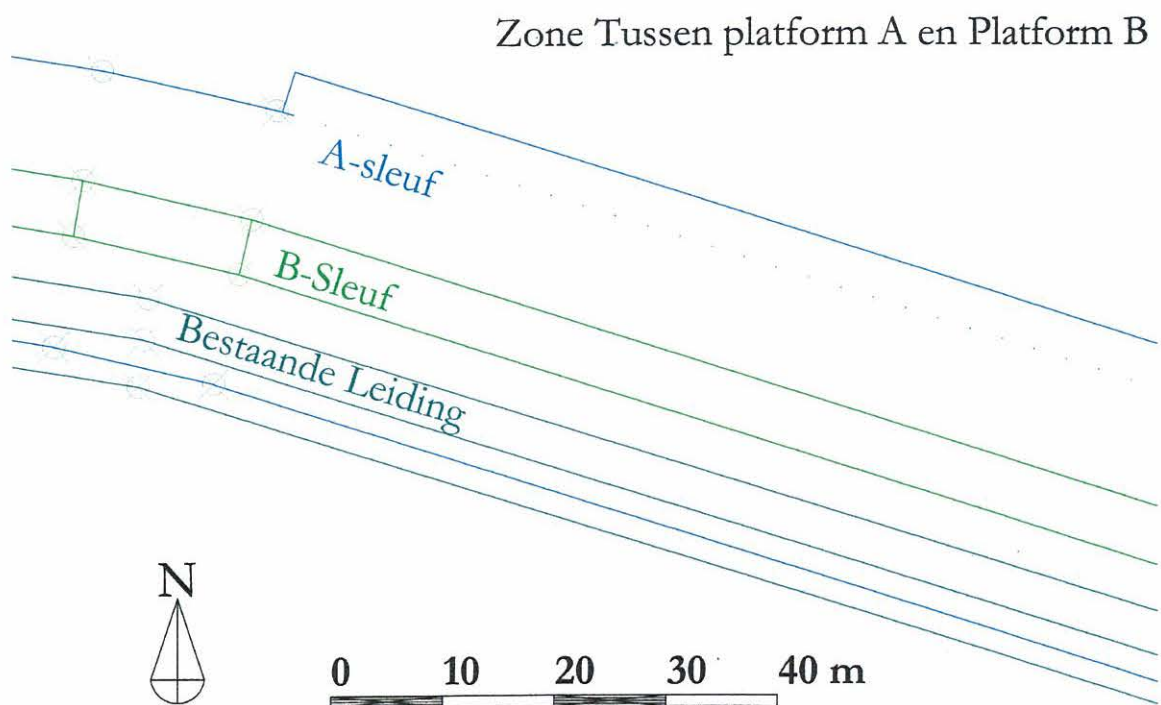
¹ Zie afbeelding 1, 2 en 3

² Zie afbeelding 4 en 5

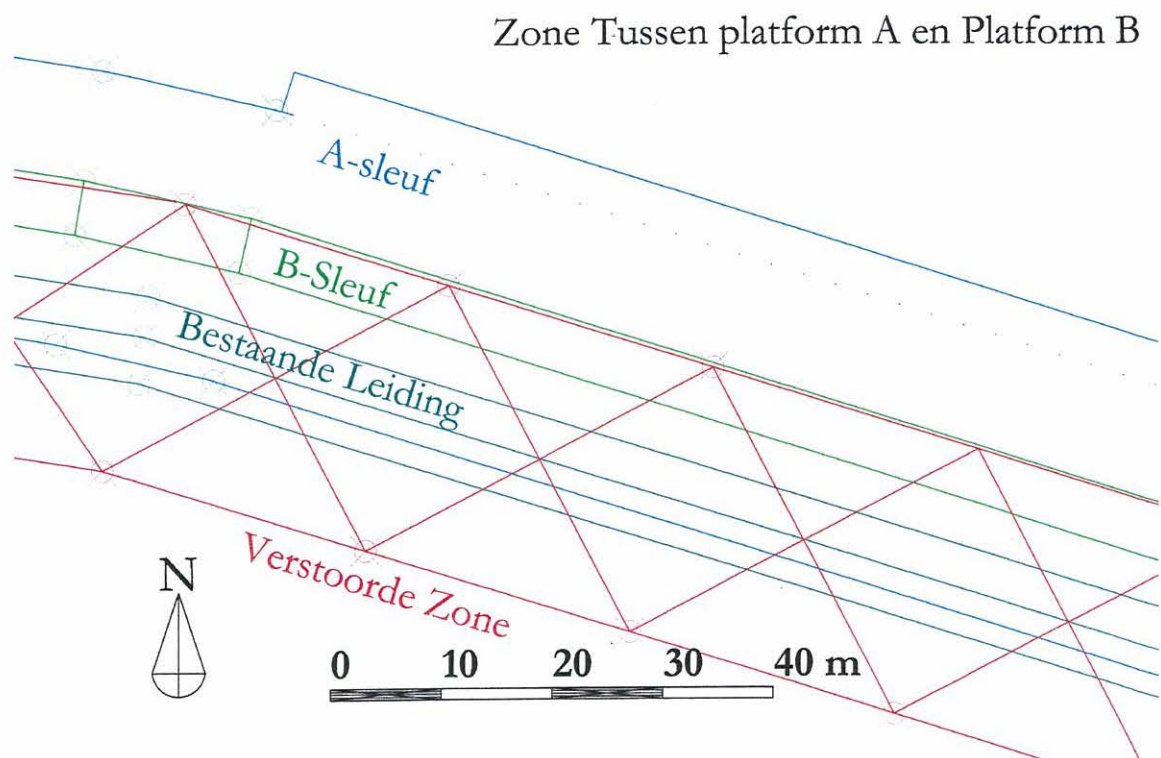
**Overzicht Archeologische Opgravingen
Fluxys Traject Loenhout-Hoogstraten**

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Afbeelding 3

Afbeelding 4

Afbeelding 5